

Emnenr. 36

Fylke: Oppland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Skjåk

Emne: Helsing. Takter. Atferd

Bygdelag: "

Oppskr. av: Edvard Grønsted

Gard: Grimsstad

(adresse): Lillehammer

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Seier ikkje folk ja, som dei vanleg gjer, kan dei i skinn gjera ein kakk med hovudet. Eller når dei skal seia seg u-einige, kan dei gjera det med "m-h" utan å åpne munnen.
Gjeld det nei, kan dei riste på hovudet, eller komma med ein leger tone enn "m-h", mest som ein "n" gjennom nosen.
2. Det var og er vanleg at ein helsar på alle ein møter på ein veg. Anklis var og er det der fleire var saman. Der helsar ein berre på kjens folk.
3. Ukjent. Men ein har skal helde fyrst.
4. Når folk møttelst på ein veg, sa dei "gadt mot", og svara med dei same ord. Det var likt for alle. Viare kunne dei seia: "Er du ute og går?" "Er du ute og fer?" "Er du ute og kjøper?" o. s. l.
5. Det var vanleg at menn tok av seg hua, hatten, når dei møtte embetsmenn. Kvinnene neia. Skjedfolk og gode kjenningar handhelsa ein på og sa "God dag og takk for sist." Det var

- vanteg at ein stana og sa nokre ord, om korleis det slo til, noko om været, eller det dei kunne ha seg i mellom; når det var skylofalk, Kjenningar eller grammar.
6. Ukjent.
 7. Det var nok meir alvor og synleg hetsing når det var høgtidsklædde folk som møflet.
 8. Det var handheving til skylofalk ein møtte, og tilbedan med Kjenningar ein råka ved kyrkja eller ved andre forsamlingar. På vitjing var det handheving til alle, born med. Og når det var lag, bryllaup, gravøl eller andre heidne lag, var det handheving til alle anten det var kjent folk eller ei.
 9. Det var ikkje vanleg, men det kunne hende
 10. På veg til kyrkja, kunne dei gjera det, eller ukjent.
 11. Var dei klyggaude, kom dei seg vel til sides og heldt ut av vegen, om det var råd, og heldt stilt til fylgjet var framom. Gåande folk prøvde å koma seg godt ut av vegen. Var dei nøyde til å møte fylgjet, halsa karane med å ta til tuva. Kvinnene neia.
 12. Ukjent anna enn at dei kasta på varp.
 13. "Gø'morn" trur eg heldt er frå nyare tid. Det var visst "guddag" om morgon med og ut av dagen. Lei det på ettan, sa dei "god etta", når dei kom, og "godkveld" når dei gjekk, eller "god natt." Faste klakkeslett for dette kan ein ikkje seia, det var skilnad millom års tidene med, her.

14. Det har nok vorte til at mange
heldar "gomoru" om det er ondt.
på dagen, når heling er laus
og lettint. Serleg når falki skilet,
suir dei "morn da", gjeur om kveld
med. Men det er ikkje halde for å
vera fin skikk, og det er berre nede rent
kvardagslege mofle.
15. Svar på heling slik kan vera så ymle
Mest er det bruka å gje svar med
same ordelag.
16. Ein må vel suia at falk ikkje er
så nøye på dette må. Det skilet mykje
på kven det er, og kva høve det skjer ved.
17. Eg trugar frå barndommen at somme
folk helda med "Guds fred i huset",
når dei kom inn, serleg eldre kvinner.
Og da var svaret: "Gu" sin de."
"Signe arkeidit", "Signe strevet", "Signe
maten", "Signe laget", "Signe dagen"
var og er bruka.
18. Ein svarar: "Takk for det", eller "Jau takk".
19. Gjæsten helda på falk inne på same
måle som ùle. Han sa: "God dag og
takk for sist". Svaret var: "Sjøl takk
for sist".
20. Det kunne ordleggjast på fleire måter
"Eg skulle haft tala eit par ord ved deg."
"Det var någø eg skulle ha tala ved deg
um", eller likn.
21. Det har ikkje vore skikk å kenne på
døra når det var kjenningar. Sjå
framrude og vissa embelsmenn kenne
folk på døra. Nå er det vorte meir
vanleg millom alle.

22)
23)
24)
25)

4.
Dei som var inne sa: "Kom inn,"
eller kulet gjekk det og lette opp
døra for den som banka på. Så
sa dei: "Du fe' vera så god og gå inn."
Når den framande var inne, sa dei:
"Du fe' gå fram på og sjå du fe' sett deg".
Og dei sette gjerne fram sete, heller langt
framme på golvet. Den framende tok av
seg hovudplagget når han kom inn over
døra. Det var mest spørreleg. Men det
var ikkje alle som atte så hovisk
framferd. Han vart ståande ved
døra til dei laud han gå fram på
og setja seg.

26.)
27.)
28.)

Var det bygdefolk, gjekk det for
seg som nemnt, anten det var kjenning
eller ei. Var det villt framande,
vanta dei inne at den innkomande skulle
helle. Gjorde han det, had dei han gå
innover. Nemnde han seg, eller se
fram erudet, had dei han setja seg.
Ein var meir nøye på det med eldre
folk enn med unge. Og det var skil-
nad på om det folk ein ejldau såg
og folk som offere var innom. Det
var somme som tørka av setet som var
sett fram for den innkomne, men det var
ikkje alltid sett på som prøvise. Var det
ite ein møtte heilt framande, og
dei helsa, svare ein med same helsing
og sa: "Er du ute og går?" Eller: "Er
det framandfolk ute og går?"

29. Bedne gjester vart helsa med: "Du må
vera velkommen. Sjå du fe' sett deg", o. likt.

30. "Takk for i dag." Svar: "Du har kje takke for,"
"Du fe' sjå innimitt att." 7537

31. a. Den som skulle reise: „Nå må dekkv live så vel alle saman“. Svar: „Takk, og du det same. Og så omå du ha det riktig bra på reisa.“
„ b. Ved truleg siste gong, vart det nok sagt mange ord, men dei ville nå tru at dei fekk sjå einannan att.

32. Ukjent

33. "

34. "

35. "

36. "

37. "

38. "

39. Normast som ein lik kunne vakene "byte avaså" med små born.

40. Helst var dette milloin huslyden. Framvande fann ikkje godt om på slikt.

41. Dette med kunne vere som ein lik med små born. Nokke namn ukjent.

42 } Dette kunne ikkje gå for seg milloin
43 } andre enn born og vakene av husens folk, eller ein god kjenning.

44. "Til lykke" kunne nyttast i så mange høve: Ved truloving, giftermål, barnfødsel, ny gard, nytt hus, ny dyk, nye andre ting. "Eg vil ynskje det for lykke med det", var vanleg.

45. "Gledelig jul." "Godt nytt år." "Gledelig påske." "Gledelig høgtid." Ved barnfødsel: "Gud vellesigne barnet."

46. Særlige uttrykk ved dødsfall eller motgang er ukjent. Men folk freista å finne ord som kunne høve. T. d.:

46 " Det var så stuselig å høyre dette." " Eg
høyde um og tykte det var
så stuselig." " Det var så synd at
det skulle gå slik."

47 " Takk for dessa orde." Takk for di
kom". " Det er så tyleg at nokon
vil hugse på meg. - oss-, " o. lika.

48. Ukjent.

49. Stoppaste vanvyrdrad synte ein
ved å snu til og klappe seg på beken.
Slikedan ved å gjepe åt nokon, spytte
etter dei.

Ei sjatū gjente gjekk ein gong bort
og meig rett framfor den tro minde
låg i megen for seg.

— Ei form for erking, terging, var
å sette fram handa og la skikt
på peik fingren. Ein kunne da seia:
" Er du sint, så traktar du "kjedetta".

50 } Ein seier dei til alle. Den
51 } myale tid " har bort folk i visse
høve, helst til høgst ståande folk,
å seia "De". Men det er berre
slike som har vore mykje borte
og vore i lag med slike som det
høver å vera svært frøvisk mak.

Under spørsmål nr 30 og flgj. gløymde eg noko som
kan vera viktig i samanhengen. Når gjest gjekk ut
att, skulle dei inne halde seg i ro til han hadde late
att døra. Så gjekk nokon, husfar eller husmor, ut
etter gjesten. Eg har høyrte sagt at dei da slepte
ut vardøgret etter gjesten, om det ikkje hadde vorte
med han straks.

Dette med vardøger var vanleg tru.

Avskrift av et brev.